

RÓMAI KORI LAKÓHÁZ ÉS VIZVEZETÉK AZ AQUINCUMI CANABAEBAN
(ELŐZETES JELENTÉS)

1968 majd 1973 folyamán nyílt lehetőség arra, hogy a Táborvárosi Muzeumban és romkertben bemutatott római kori lakóháznak a még fel nem tárt keleti felét is kiáshassuk. (Bp., III., a régi Kiscelli u. 6-8 sz. házak helyén, a Korvin O. u. 65. sz. lakóháztól keletre.) Az ásatás előzménye az 1950-53. években folytatott feltárás volt.¹ Az ekkor feltárt két lakóház közül a kelet felé esőnek előkerült a kövezett udvara, az udvarról nyugat felé nyíló apszisos fürdőmedencéje valamint két hypocaustum fűtéssel ellátott szoba, amelyek az udvarból nyíltak északi és déli irányban.²

Az 1968-as feltárás során, miután a Kiscelli u. 8. sz. telken álló bódésort lebontották, egy keskeny ásatási árokban végeztem feltárást. A terület szűk volta és a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt az ásatás nem volt teljes: a korábbi építési korszakokat már nem lehetett megvizsgálni. (Ezt csak az 1973-as ásatás során tudtuk pótolni.) A mintegy 20 m hosszú és 3 m széles árokba beleesett az épület udvarának a folytatása K felé, az innen délre nyíló következő helyiség, majd ettől délre kövezet maradványa került elő. Az udvar északi falát egy ÉNy-DK-i irányú vízvezeték fala vágta át, amely az épületnél későbbi volt. Ettől az épülettől délre egy másik épület falait, terrazzopadlóját, ezen pedig egy agyagból tapasztott kis tüzelőhelyet találtunk. Mindkét épületbe, miután azokat elhagyták, belete-metkeztek.

Az 1973-as ásatást részben egy távfűtési árok nyomvonalában, leletmentésként végeztük, majd ehhez kapcsolódva kelet felé is huztunk kutatóárkot. A feltárást azokon a pontokon végeztük, ahol arra 1968-ban nem volt lehetőség. A munka eredményeképpen a ház alaprajza teljesebb lett, több sir és a vízvezeték további szakasza is előkerült. Mivel a munkát hátridőre kellett befejezni, már nem volt mód arra, hogy a ház keleti záródását biztonsággal megtaláljuk.

Az előkerült emlékek leírása:

Elsősorban a már feltárt emlékekhez csatlakozó helyiséget tártuk fel. Még az 1968-as ásatás során került a hypocaustum fűtésű szoba elő, amely a kövezett udvarból nyílt dél felé. (az alaprajzon 1. sz. helyiség.) Nyugati fala a Táborvárosi Múzeum kerítése alatt huzódott, az északi és a déli fal köveit pedig kibányászták. A déli fal helyén lévő árok szélessége alapján a déli helyiséggel egyben az épület déli zárófala is volt, vastagsága 80 cm, északi fala vastagsága 50 cm, a keletié 60 cm volt. Előkerült a fűtőtér terrazzopadlója, rajta a padlót tartó mészke oszlopocskákkal. Az egyik oszlopon lévő téglán a legio III Flavia bélyege volt. A fölötté lévő padlónak azonban már csak töredékei kerültek elő a vastag om-ladékos rétegben, amely mintegy 70-80 cm magasan feküdt a fűtőtér terrazzóján. Közöttük sok tegula és tubus töredéke került elő, valamint több kettős T formájú vaskampó, amely arra szolgált, hogy két-két tubust a falhoz erősítsen. A hypocaustum oszlopokra terrazzó kötőanyaggal 1-1 négyzet alakú téglát erősítettek, erre négyzetes köveket helyeztek (ez utóbbiakat javarészt szintén kibányászták) s erre öntötték a terrazzó padlót. A hypocaustum oszlopok már nem mindenütt voltak a helyükön, sőt két helyen még az alatta lévő terrazzó padló is át volt vágva. Miután az egyik ilyen átvágásból kiszedtük a törmeléket (a másik a múzeum kerítése alá nyult be), melléklet nélküli csontvázas sirt találtunk benne, amelyet nyilván az épület elhagyása, sőt pusztulása után temettek oda. Ugyancsak egy melléklet nél-

küli gyermeksírt találtunk a félretolt hypocaustum oszlopok között, a fűtőtér kormos terrazzójára fektetve (1/1968. és 2/1968. sírok.) A fűtőtér terrazzójába bevágott sír felszedése után kitűnt, hogy a terrazzo padló alatt még több korábbi terrazzo padló is húzódik. Az egyes megemelt szintek között pedig tört kő, sőt olykor feldarabolt hypocaustum oszlopok darabjai is voltak elterítve. Ugyanezt lehetett tapasztalni a helyiség déli, keleti és északi kiszédett fala helyén lévő árkok metszeteiben is. Ezeknek az árkoknak a betöltéséből több falfestmény töredék is előkerült egyszínű piros és fehér - piros mintával - amelyeket a falról verhettek le s a fal kiszédése után kerültek a betöltésbe. Egyes darabokon több rétegű festést is meg lehetett figyelni. Ugyanezeknek az árkoknak a metszetalából tűnt ki, hogy a szintemeléseket megelőzően egy másik épület állt itt, s a visszabontott falak tetejére kerültek az új ház padlószintjei. Így a hypocaustumos helyiség (1. sz. hely.) északi fala alatt egy ÉD-i irányú fal húzódott. Nyugati oldalához letaposott agyagos szint, keletihez vékony terrazzo padló csatlakozott. A visszabontott fal két oldalán a metszetben a levett vakolat és falfestmény darabok is jól látszottak: az agyagos szint fölött durva fehér vakolat, a terrazzo fölött pedig finomabb festésű fehér-piros színű darabok voltak. Az épület lebontása után észak felől udvart, dél felől a szoba terrazzo padlóját építették a fal fölé. Az új épületben végzett szintemeléskor köveket, tégladarabokat fektettek a terrazzóra, majd erre került a fűtőtér vastag padlója. A rajta álló oszlopok sem egységes formájúak, ami valószínűleg a javításoknak tulajdonítható (140-141.kép) Ugyanennek a korábbi helyiségnek a déli oldalát is megtaláltuk a szoba keleti falának árokmetasztéből: az 50 cm vastag, KNy-i irányú falhoz itt észak felől csatlakozott a terrazzo padló és délről az agyagos szint.

Az 1. sz. helyiséghez kelet felől egy nagyméretű, 8,5 x 7,5 m-es terrazzópadlós, de fűtéssel el nem látott szoba csatlakozott. (3.sz. helyiség) Falait kibányászták, vastagságuk 60 cm, ill. a déli falé, amely egyben a ház déli fala is volt, 80 cm. A kiszédett falak árkában itt is megmutatkozott, hogy volt szintemelés: a padló alatt egy másik, jó állapotban lévő terrazzo húzódott, közöttük kősor terítéssel. A felső terrazzo padlót a szoba nagyobbik részében vastag épülettörmelék borította - főként tetőcserepek - ezen pedig vastag agyagréteg húzódott. Erre az agyagrétegre fektetve szelte át a szobát az 1,30 m széles, 60-70 cm magas fal, amelyben két vastag cserépcső vezette a vizet, s amelyet az épület pusztulása után építettek. Ehhez a vízvezetékfalhoz csatlakozott nyugat felől egy sárba rakott, opus spicatum rakású KNy-i irányú fal. Ez utóbbi korábban épülhetett a vízvezetékfalnál, mert nem a törmelékre, hanem a terrazzóra alapozták.

A vízvezetékfal alatt előkerült egy kis darabon a ház déli fala, s ugyanitt, a metszetről kitűnt, hogy a falat nagyjából a vízvezetékfal tetejével megegyező szintről bányászták ki. A falhoz belülről égett, agyagos szint csatlakozott, a törmelékes réteg fölött. A helyiség északi fala ill. ÉK-i sarka is a vízvezetékfal alatt került elő. (142-146.képek) A padlót borító agyagrétegben sötétbarna kerek foltokat találtunk. Ezek kibontása után kiderült, hogy nemcsak az agyagot, hanem a terrazzót is áttörték, valószínűleg azért, hogy egy későbbi időszakban beletemetkezzenek, de aztán felhagytak ezzel a próbálkozással. (145.kép) Egyetlen temetkezés nyomára akadtunk csak, méghozzá a vízvezeték mellé épült opus spicatum fal déli oldalán, de ez is bolygatott ill. sérült volt. (13. sír)

A fent leírt szobának az ÉNy-i sarkából ill. az 1 sz. (hypocaustum fűtésű) szoba északi oldaláról nyílt a ház tengelyében fekvő, nagy kőlapokkal borított udvar (2. sz. helyiség, a korábbi feltáráson F betűvel jelölve). Szélessége 7,5 m, hosszúsága 12 m volt, a nagy kőlapok több helyen hiányoztak. A helyükön mutatkozó elszíneződéseket kibontva 4 sírt tártunk fel. (6, 8, 9, 10 sírok) Az udvarszint alatt is előkerültek a korábbi építési korszakból származó falak: nagyjából az udvar középvonalában egy KNy-i irányú fal húzódott, amelynek teteje fölé terítették az udvar több rétegű járószintjét. Ez a korábbi fal egy ÉD-i irányú falal alkotott sarkot, s az előkerült sarokrész belső déli oldalát finoman elsimitott terrazzo burkolta. Ez a helyiség szomszédos volt azzal a szobával, amely az 1. sz. (hypocaustumos) helyiség alatt húzódott. Az elválasztó fal valahol az udvar déli felében húzódhatott. A faltetőtől 1 m mélységben apróköves szint volt, amelyet talán még terrazzo burkolat is fedhetett, de ezt valószínűleg kiszédték, mert a felette lévő betöltésben csak nagyon kevés terrazzo darab volt. Ezt a betöltést zárta le az a sárga sóderes öntött padló, amely a faltető fölött is megvolt, s az udvar keleti falához csatlakozott. Fölötte vékony feltöltés, majd újabb 15-20 cm vastag sóderréteg volt, amelyre az udvart burkoló nagy köveket helyezték. A terrazzo burkolatos fal az udvar keleti fala alatt folytatódott, ugyanúgy, mint a hozzá tar-

tozó köves szint. Az udvar ÉK-i sarkát már a vízvezetékfal keleti oldalán találtuk meg, a sarokban a habarcsos öntött padló maradványával. Az udvar északi fala itt egyuttal a ház északi falát is alkotta. (147-148. kép)

Az udvartól keletre, a fent leírt 3. sz. terrazzópadlós szobától északra egy újabb habarcsos öntött padlós helyiség került elő. (4. sz.) Északi falát maga az északi házfal alkotta, keleti fala azonban már nem került elő. Padlója csak nyomokban maradt meg, fölötté pedig téglatörmelékkel betöltés húzódott. Az itt feltárt négy sirt a fölötté lévő szintről ásták be. (12, 15, 16, 17. sírok) Az északi házfalhoz kívülről (észak felől) égett, barna agyagos szint csatlakozott, amelybe szintén sirt vágtak bele. (14. sír) A 4. sz. helyiség alatt ugyancsak megtaláltuk a korábbi építési korszakból származó épületmaradványokat, de egészen a zokli alá visszabontva. Egy szoba ÉK-i sarka volt, a falak fölött a metszetben jól látszott az elplanírozás, amely fölé a későbbi ház falát és padlóját építették. Tájolása az udvar alatti falmaradványokéval egyezett meg, de kapcsolatukat csak valószínűsíteni lehet. (149. kép) A ház északi fala a vízvezetékfaltól nyugatra megtört: még egy helyiség csatlakozott hozzá északi irányban, (G hely.) amelynek az ÉK-i sarkához épült hozzá a vízvezetékfal kelet felől. Terrazzópadlójába két sirt vágtak bele. (150. kép)

A ház északi falán túl, északi irányban további római kori beépítés, uttest maradványa nem mutatkozott. Ennek a legióstábor viszonylagos közelsége lehetett az oka.

Az épülettől délre egy másik épület falai kerültek elő. Itt csak egy keskenyebb árokban tett megfigyelésekre kellett szorítkoznunk. Az épület alaprajzát nem lehetett megállapítani, pusztán az építési periódusokat tudtuk megfigyelni.

Az előbbi épület déli falától délre lekövezés maradványai kerültek elő, majd a déli épületfalától 3 m-rel délre egy KNy-i irányú, 50 cm vastag terrazzoburkolatú falat lehetett megfigyelni. A terrazzoburkolat a fal déli oldalán maradt meg, a hozzá csatlakozó terrazzótörmelékkel, téglaporos padlószint maradványával. Ez a fal egy habarcsos, öntött járósintyre épült rá, amelyhez tartozó KNy-i fal maradványa elől is került a terrazzós faltól délre, nagyjából 1 m távolságban. Ezt a korábbi falat a terrazzós fal megépítésekor bontották el, majd azt is elbontották, amikor a legkésőbbi épületet emelték az előzőek fölé. Ennek az épületnek egy KNy-i irányú falszakasza került elő az előbbi terrazzoburkolatos faltól délre és egy további ÉD-i irányú fal ágazott le belőle déli irányban. (151-153. kép) Ezt a leágazást azonban jórészt kiszedték. Keleti oldalán temetkezések kerültek elő, egy kőlapos és egy téglasír, majd egy kis fakoporsó. (1, 3, 4. sírok)

Déli irányban már nem volt lehetőség a kutatást folytatni, hogy a további temetkezéseket ill. épületmaradványokat megkeressük.

A ház elhagyása utáni időben épített vízvezeték a legióstábor felől, ÉNy-i irányból érkezett. A fala 125-130 cm széles volt, magassága 60-70 cm között váltakozott. A fal szabálytalan, közepes nagyságú tört kövekből épült, habarcsa sárgásfehér volt, oldalán és tetején durván elsimítva. A falban két, egymással párhuzamos világosszürkére égetett cserépcső vezette a vizet. Átmérőjük 16 cm volt. (142-144. képek) Ahol a vízvezetékfal a ház északi falát elérte, ott mintegy lépcsőt képezve, a teteje 60 cm-rel megemelkedett, míg az alapozás azonos mélységben maradt (148. kép) Majd tovább haladva, az emelt rész magassága újból 60 cm lett, de ezt már a ház északi falának tetejére ill. padlóira alapozták. Tehát a vízvezeték már a ház rombadőlése után épült. A megemelt, de még mélyen alapozott szinten a faltetón négy függőleges irányú cső látszott ki. Ezekből az észak felől lévő kettőnek az alja mélyebben van 60 cm-rel, mint a másik kettő. Az előbbi kettő vezette a fal alsó részéből a vizet felfelé, majd a másik kettőben pedig lefelé folytathatták a vizet az emelt falrészben lévő csövekbe. A kettő közé ill. fölé egy vízemelő szerkezetet iktathattak. A színtemelésnek az volt a célja, hogy a vízvezeték építésekor ne kelljen a fal utójában álló többretegű terrazzópadlókat áttörni, s a víz esését is biztosíthassák. (148, 154, 155. kép) A vízvezetékfalat még így sem közvetlenül a padlóra fektették, hanem alatta agyagréteget terítettek el, s az alatt még a padlón heverő törmelékkel (tégla) is felhalmozták. Így a vezeték enyhe lejtést kapott dél felé. A terrazzópadlós helyiség DK-i sarkában már szinte alig volt alatta feltöltés. Az agyagos-törmelékkel feltöltés ill. az agyagréteg a fal két oldalán, az épület fölötti szakaszon mintegy a fal fele magasságáig tartott. Az agyag tetején szennyeződés nem mutatkozott, csak a déli házfal mellett volt egy darabon átégve, ezért valószínű, hogy a vízvezeték miatt, vízzáró rétegnek hordták oda.

Az a tény, hogy a vízvezeték a legióstábor falának elhagyása után itt ütközött először épületbe s itt kellett a szintet megemelni, valamint az, hogy háztól északra egészen a Kiscelli utca déli széléig nem akadtunk épületre, arra enged következtetni, hogy a legióstábor fennállása alatt itt volt a canabae első épülete a tábortól déli irányban, s a későbbi időszakban is a vízvezeték építése volt az egyetlen építkezés, amit a területen végeztek.

Az épületek kronológiája lényegében megegyezik és változatlanok mondható a korábban feltárt épületekével.³ Többször, az épület alaprajzának teljesebbé tételén s az újabb sírok feltárásán kívül, annyiban hozott az újabb ásatás, hogy most már a fentiekben tárgyalt és ismertett épület megépítése előtti időből is ismeretes egy épület a ház helyén, s a tőle délre lévő épületen is három építési korszakot lehetett megfigyelni. Az északon lévő épület előtt legalább egy építési periódus volt: ehhez tartoztak a terrazzoburkolatu falak, valamint az 1. sz. hypocasutumos szoba alatt húzódó épületmaradványok, Ezeknek, eddigi ismereteink szerint, még a markomann háborúk előtt kellett megépülnie.³ Ezekkel egykorúak azok az épületrészletek, amelyek az udvar alatt kerültek elő és ugyancsak terrazzóval voltak burkolva a falai. Ennél korábban épült ház nem lehetett az északi épület alatt kimutatni, mivel a 4. sz. helyiség alatti maradványokról csak az apró leletek megvizsgálása után lehetne eldönteni, hogy egykorúak-e vagy korábbiak az udvarrész alatti maradványokkal.

A déli épületmaradványok között, amint erről már a leírásukkor is szó volt, három különböző korban épült épülethez tartozó falakat lehetett elkülöníteni. Legelső volt az a II. szd. legelejére tehető falmaradvány, amelyet terrazzoburkolatu fal ill. épület megépítésekor bontottak el. Az utóbbi egykorú az északi épület alatt feltárt hasonló technikájú fallal. Majd ezt az épületet is elbontották és az északi épülettel egy időben egy újabb épületet emeltek, amely hasonlóképpen sokáig volt használatban és többszöri javítást és padlószintemelést végeztek rajta.⁵ Végül az épület padlóját itt is agyaggal tapasztották le, úgy, hogy az épület-törmelék az agyag alá került. Egy kis tapasztott tüzelőhely is előkerült belőle. A temetkezések az épületek elhagyása után történtek. A feltárt sírok között két kőlapokból összeállított kősírláda, egy téglasír és 13 fakoporsós temetkezés került elő.

A téglasír ill. a kőlapos sírok mindenképpen korábbiak a fakoporsós temetkezéseknél. Az előbbieket ugyanis még figyelembe vették az épület falait: általában fal mellé ill. sarokba temetkeztek. A fakoporsós temetkezések már sem az épületek eredeti funkcióját, de sokszor még falait és padlóit sem vették figyelembe. A téglasírt (3. sz. sír) is egy kis fakoporsós temetkezés (4. sz. /gyermek/sír) vágta ketté. A fakoporsós sírok többsége és a vízvezetékfal mellé sorban, annak két oldalára lett beásva. A beásás keresztülvágta az épületet pusztulási rétegét és a vízvezetékfal két oldalán levő agyagpakolást is. Mellékletük nem volt, de a fenti megfigyelések arra mutatnak, hogy a vízvezeték megépítése után, egyelőre közelebről meg nem határozható korszakban történtek a temetkezések. Valamennyi fakoporsós sír tájolása Ny-K-i volt; a téglasír éD-i, az egyik kőlapos sír éD-i, a másiké NyK-i volt.

A továbbiakban feltétlen szükséges lenne a temető további sírjainak a feltárása, annál is inkább, mert a Kiscelli u. déli oldalán, a mai Magyar Lajos u. 12. sz. ház alatt is kerültek elő a későrómai korból való temetkezések. A két temetőrész kapcsolatának, s a temető használatának időtartamának meghatározása a temető feldolgozásához elengedhetetlen.⁶

(Ábrák: 50-51, képek: 140-155)

JEGYZETEK

1. Az ásatást feldolgozta: Sz. Póczy Klára: Római épületek Óbudán, a Kiscelli u. 10. sz. alatt. Bp. R. 16 (1955) 41-82.
2. Ld. Id.m., az A, F, G, H, I, J helyiségekről írottakat.
3. Sz. Póczy K.: id.m. 41 sk.
4. Sz. Póczy K.: id.m. 44 sk.
5. Sz. Póczy K.: id.m. 56 sk.
6. A melléklet nélküli fakoporsós temetkezéseket már az 1950-53 évi ásatás feldolgozása-
kor sem lehetett közelebbről meghatározni. V.ö. Sz. Póczy K.: id.m. 74.

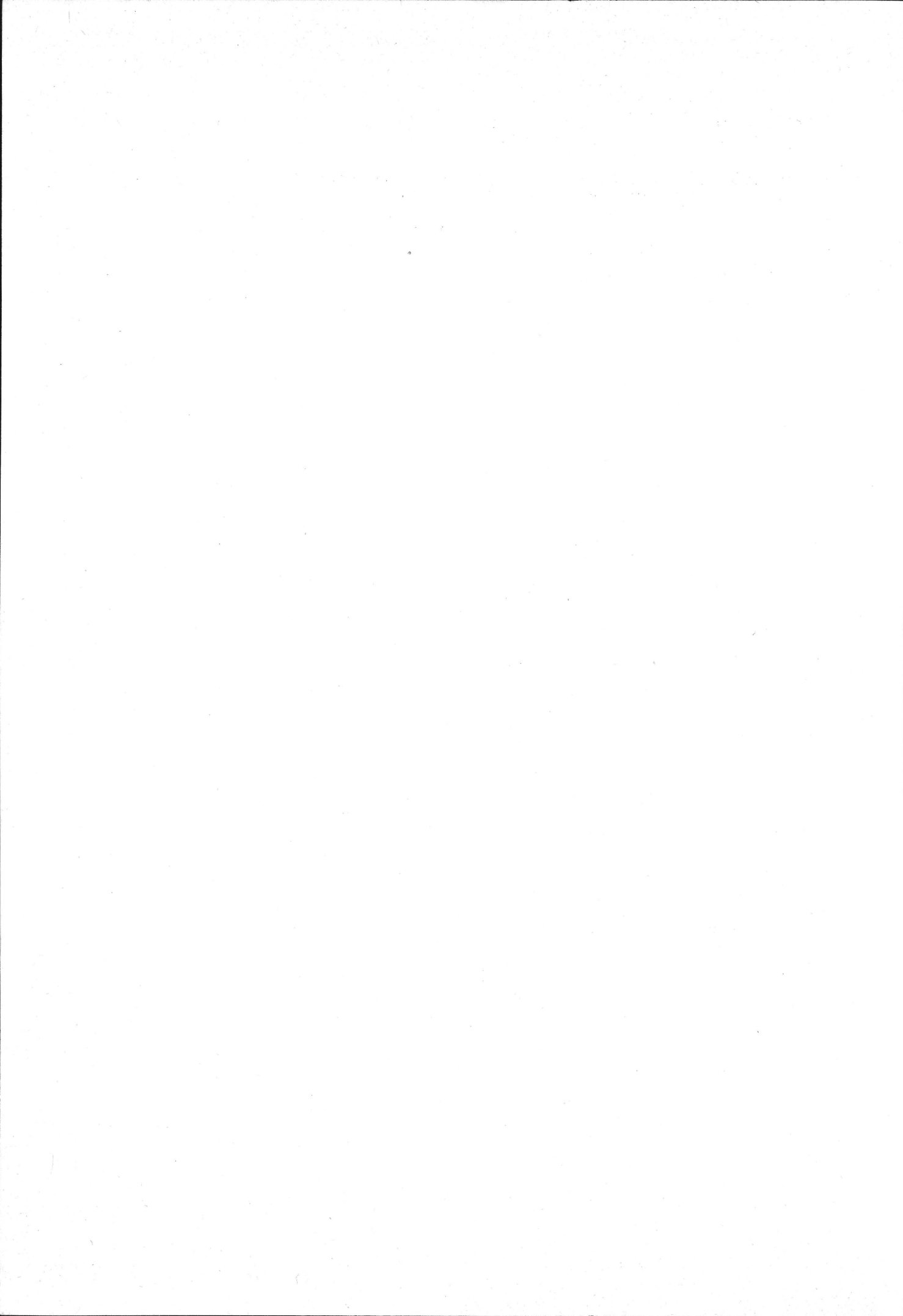

MARGIT NÉMETH

A FURTHER EPIGRAPHIC MONUMENT FROM AQUINCUM ON THE VISIT OF SEPTIMIUS SEVERUS IN THE YEAR 202 A. D.

A Roman dwelling house was excavated during the 1968 and 1973 excavations in the southern part of the canabae of Aquincum on the eastern side of the modern house at Korvin Ottó Street 3, Budapest, 3rd district. Excavations were already carried out here between 1950 and 1953, the remains of some buildings of that excavation can be seen in the Museum of the Fort City (see Klára Sz. Póczy. Bp. Rég. 16/1955/41 pp). As a result of the recent excavations, east of the earlier investigations the almost complete ground plan of a dwelling house could be cleared up. Some stratigraphic and chronological observations could also be made concerning the building density of the area.

There was an oblong paved courtyard in the axis of the building, with apsidal pool termination in the west. The northern and southern sides were lined with heatable terrazzo floored rooms provided with hypocaustum. There were some rooms without heating also. The eastern termination and the entrance to the dwelling house were not found. No traces of Roman construction was found to the north of the house, most likely because of the proximity of the legionary camp, but to the south remains of a house of simpler construction came to light. Both buildings had three construction periods, the first stone edifice was built at the beginning of the second century A. D., further constructions follow on a larger scale only during the middle of the second century. As far as a ground plan is concerned, the house of the third period is known, dating to the turn of the second and third centuries A. D. This building was in use for a long time, at least to the end of the fourth century, only the floors and wall paintings were mended. The building having been deserted in the fourth century, contemporaneously with the construction of the new fort, a NW-SE, 1,30 m. thick aqueduct wall was lead through the building, which conducted the water from the NW in two parallel clay pipes. After the construction of this aqueduct well, the building must have only provided ad hoc housing for the needy, indicated by the wall added to the aqueduct wall in mud-laid opus spicatum technique, and a heating area. The burials belong to the period when the buildings were already deserted, a grave with a stone lid, a brick grave and some wooden coffins. Further investigations of the cemetery is needed for any conclusions and chronologies concerning the burials. (See also K. Sz. Póczy, op. cit. 74.)
(Figures: 50-51, plates: 140-155)

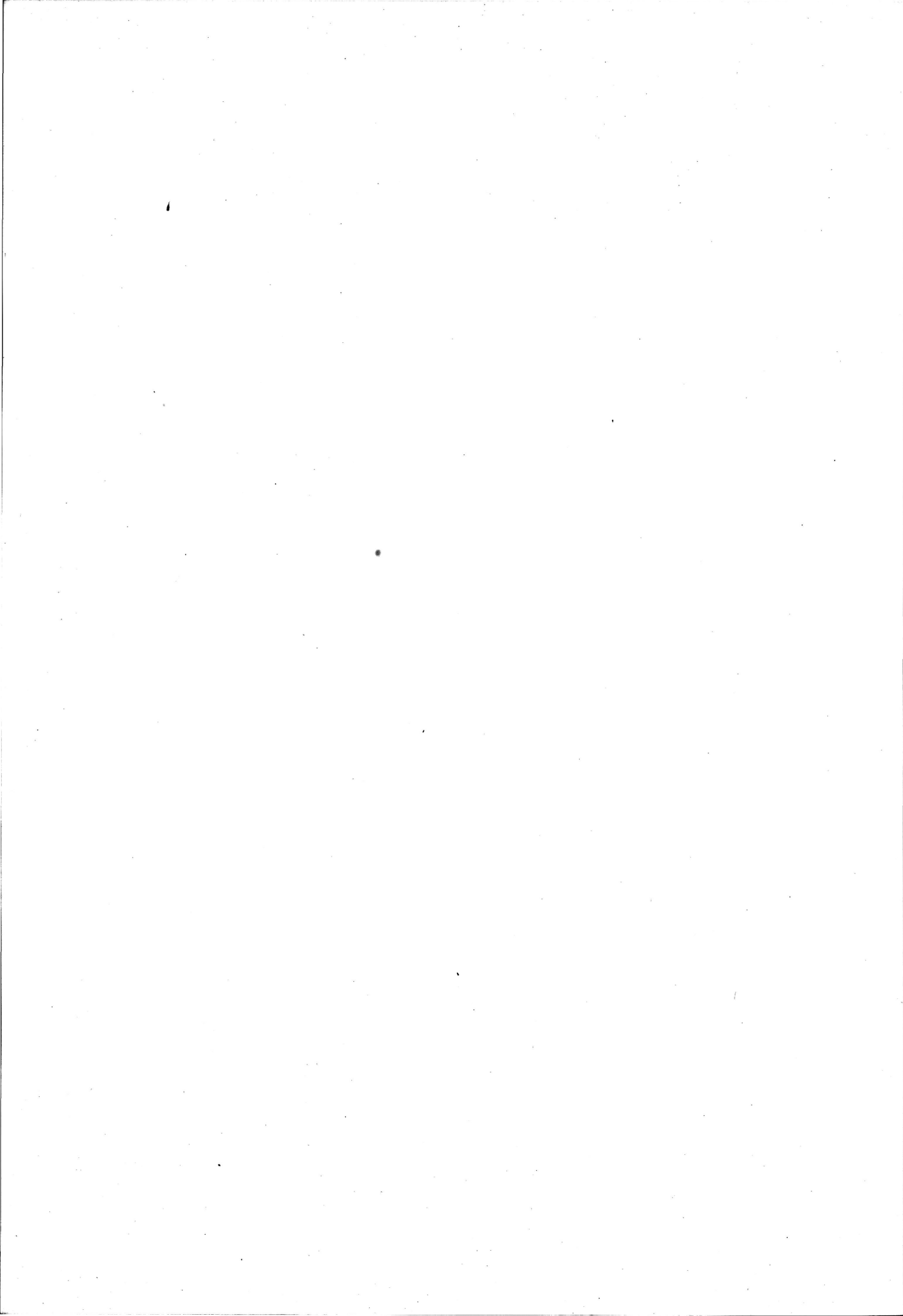
МАРГИТ НЕМЭТ:

ЖИЛОЙ ДОМ И ВОДОПРОВОД РИМСКОЙ ЭПОХИ В КАНАБЭ АКВИНКУМА

Во время раскопок 1968 и 1973 гг., проведенных в южной части аквинкумского канабэ /у восточной стороны дома № 65 по современной ул. Корвин Отто/, была обнаружена часть жилого дома римской эпохи. До этого археологические исследования проводились здесь в 1950-1953 гг., и части раскопанных тогда зданий можно видеть в Лагерном Музее /см. Sz. Póczy Klára, Bp. Rég. 16. 1955, стр. 41 и сл./.. К востоку от этого места нами сейчас определен почти полный план жилого дома и произведены наблюдения послойно-хронологического порядка по поводу застройки этой территории.

По оси дома тянулся прямоугольный мощеный камнем двор, который на западе оканчивался бассейном с апсидой. На его северной и южной стороне открывались комнаты, имеющие гипocaustовое отопление с полом-тераззо, а также комнаты без отопления. Ни входа в дом, ни каких-либо застроек с восточной стороны нами обнаружено не было. К северу от дома также не было следов построек римского времени, вероятно, из-за близости военного лагеря, однако к югу были обнаружены стены второго, более простого здания. В отношении этих двух зданий нами определено три различных строительных периода. В самый ранний из них, в самом начале II в. был построен каменный дом, более широкое строительство падает на середину II века. План дома однако известен по третьему строительному периоду, падающему на рубеж II и III века. Зданием пользовались продолжительное время, по крайней мере до конца столетия. Прослеживаются лишь исправления пола и стеновых росписей. Здание было оставлено в IV веке, одновременно с постройкой поздней крепости. Тогда через здание проложили водопровод, имеющий направление СЗ-ЮВ, стена водопровода достигала 1,30 м в ширину. Вода шла с северо-запада по двум параллельным глиняным трубам. После прокладки водопровода здания могли оказывать лишь временный приют, о чем говорит стена, пристроенная техникой опус спикатум к стене водопровода. После оставления зданий здесь были произведены захоронения. Это могила, выложенная каменными плитами, могила из кирпичей и могила с деревянным гробом. Для изучения могильника, для определения хронологии захоронений было бы желательно и полезно провести здесь раскрытие других могил. /Ср. Sz. Póczy Klára, ук. соч. стр. 74./

/Фиг. 50-51, рис. 140-155/

A BÉCSI UTI ÁSATÁSOK UJABB EREDMÉNYEI

1970 év őszén a Bécsi ut 124 számú telken alapozási munkák kezdődtek, melynek során az ipartelep újabb részletei kerültek elő.¹ Elsőnek egy téглаégető kemencét tártunk fel. A kemence tüzelőterébe boltíves bejárat vezetett. A padozatot pillérekön nyugvó boltívek tartották (156-157.kép) melyeket agyagba rakott falazó téglákból építettek. Az oldalfalakat szürkére égett trachit kövekből falazták. A kemencének két fűtőfolyosója volt, melyeket falazó téglákból épített pillér választott ketté. (158.kép) Az agyagpadozatot hét borda tartotta, ezekből ötöt sikerült épen feltárni. Egy-egy boltív között helyezkedtek el a melegáteresztőnyílások. (159.kép) Egy-egy fűtőkamra belmagassága 100 cm, szélessége 160 cm volt. A fennmaradt égetőtér É-i zárófal 130 cm hosszú, megmaradt falmagassága 50 cm. Falait téglákból égetett vörös agyagrétegre rakták, s agyagtapasztással fedték le. (160.kép) A kemence nyugati falát az agyagos domboldalba vágták be. Az északi és déli fal mellett tégladarabokkal erősített vörös átégett agyagréteg húzódott, mely a meleg megtartására szolgált. (161.kép)

Ettől a kemencétől nyugatra egy másik téглаégető kemence nyomait észleltük, melyet a dömper szétrombolt. A kemencében a téglák az égetés után egymásra halmozva bent maradtak. (162.kép) A téglákon LEG II AD bélyegei voltak.

A telek nyugati domboldali részén a kemencék vonalával párhuzamosan 3 pillért tártunk fel, melyek egymástól 440 cm távolságra helyezkedtek el. Falaik mészhabarcba rakott szabályos alaku kövekből álltak. Pillérek oldalfalai 200 cm hosszúságúak, magasságuk 160 cm volt. (163.kép)

Feltéhetőleg a pillérsorok egy aquaeductus alapfalai lehettek. Technikájuk megegyezik az aquincumi polgárvárosból a táborba vezető vízvezetékével. Feltevésünk szerint itt vezetett a Vörösvári uton 1957-ben feltárt, s a táborba vezető vízvezeték² déli leágazása, mely a katonai amphitheatrumig vezetett.

A pillérek mellől előkerült kerámiatöredékek közül csak a korhatározás szempontjából fontosabb darabokat említjük meg.

1. csésze töredéke, Drag. 33 formát utánoz, barnás-piros festéssel,
2. tál töredéke, barnás-szürke csillogó festéssel,
3. tál töredéke, oldalán fogaskarcolással díszítve,
4. tál töredéke, narancssárga márványutánzó festéssel,
5. Drag. 31 formájú tál töredéke,
6. Drag. 20 formájú táltöredék,
7. Drag. 37 formájú tál töredéke, tojássor alatt kettős medaillonban ugró kutya, belső lapján COMIT(ialis) bélyegtöredék,
8. Drag. 37 formájú tál töredéke, gyöngysor medaillonban ugró oroszlán,
9. Tál töredéke Venus ábrázolással,

Az itt felsorolt sigilláták analógiáit a lezoux-i és a rheinzaberni fazekastelepek anyagában találjuk meg. Az egyik töredéken látható Venus ábrázolás előfordul Lezouxban,³ s egy Comitialis mesterjegyű tálon Rheinzabernben.⁴ A kutya típusát is megtaláljuk egy Comitialis bélyegű tálon.⁵

Az itt felsorolt kerámia és sigilláta anyag a II. sz. közepéig volt használatban, ennek alapján feltételezzük, hogy a vízvezetékét is ekkor építették.

Az 1. számú téглаégető kemence előtt került elő egy homokkőből készült, sima talpu lapos tál, (átm: 25 cm) pereme 2 cm magasan áll fel. A tál belsejében vastag üveglvadék maradványa van. Ezenkívül még két félgömb alakú kötégelyben szintén megolvadt üveg volt látható. (164.kép) Ugyancsak itt került elő a gömbhasu, hosszú nyaku palack, mely félkész termék lehetett. Ezek a leletek valószínűvé teszik, egy üvegtörő létezését is. (165.kép)

1971-ben a Bécsi ut 126 számú épület mögött, Teichmann tanár kertjében huztunk kutatóárkot. Itt feltártunk ÉK-DNY-i irányban haladó csatornát. A csatorna külső fala mészhabarcba rakott szabálytalan alakú kövekből állt, belsejét terrazzóval bélelték.

Az árok É-i metszetében 20-25 cm vastagságban koromréteg húzódik, mely az árok keleti oldalára is átterjed. A koromréteg alatt, szintén hamus, pernyés rétegben világos naracssárga festésű lapos tálak⁶ és csészék mellett előkerült Drag. 18 formájú tál(166.kép), Drag. 31 típusu tál, csillogó vörös mázzal,(167.kép), Drag. 20 típusu tálhoz hasonló formájú sigilláta tál, élénk csillogó mázzal, belsejében RESP/bélyegtörredékkel,(167-168.kép) Drag. 32 típusu tál, belsejében MARCVSF bélyeggel,(169-170.kép), Drag. 20 típusu tál, belsején PERPETVS bélyeggel. (171-172.kép)Az itt előkerült kerámiaanyagot vizsgálva a következőket állapíthatjuk meg. Az I. sz.-ra jellemző anyag mellett nagy számmal kerültek elő a piros festésű tálak, tányérok, melyek a diszitetlen sigillátakat utánozzák. A rátett indadisztítés a Kiscelli uti műhely anyagára jellemző,⁷ mely a II. sz. elején dolgozott. A fogaskarcolással diszitet tálak analógiáit megtaláljuk a Raktár utcai cella trichora és az aquincumi Tüzoltószékház anyagában, mely a II. sz. közepéig volt használatban, s ez megegyezhet a csatorna építésének idejével. A telepen feltűnően kevés a sigilláta anyag, közülük is a diszitetlen tálak kerülnek elő többségben. A MARCVS mesterjelzés előfordul Lezouxban⁸, s a rheinzaberni gyár korai periodusában is.⁹ A bélyegző formája, a betű típusa alapján a tálakat lezouxi készítménynek tartjuk, melyet Hadrianus korában készíthettek.¹⁰ Ezt támasztja alá az élénken csillogó máz is.

Az aquincumi leletanyagban a Kiscelli utcában került elő MARCVS bélyegű tál, az épület II. sz. elejére keltezhető periodusából. (ltsz: 65099)¹¹ PERPETVS bélyegző Rheinzabernben a diszitetlen tálakon fordul elő¹², Aquincum területéről a Szőlő utcában került elő, applikált diszű itáliai és lezouxi sigilláták, benyomott diszű edények társaságában. (ltsz: 42800, 43000, 43050)

RESPECTVS bélyegzőt is Rheinzabernben készült sima, diszitetlen tálakon találjuk meg.¹³

A lezouxi gyár termékeit a rheinzaberni gyár korai periódusában gyártott daraboktól sok esetben csak mázuk alapján lehet megkülönböztetni.

Az árok déli falában kemencére utaló maradványok voltak, ebből a szintből a következő leletegyüttes került elő.

1. Antefix, Sol ábrázolással, fején 7 sugárból álló napkorona. Szélét szegélyléc keretezi. (173.kép)
2. Antefix, Sol ábrázolással, fején sugárkorona, (174.kép)
3. Solt ábrázoló antefix, sugárkoronával, vörös agyagszínű, (175.kép)
4. Antefix felsőrészének töredéke, hold sarlóval és napkoronggal,
5. napkerék, kerek alakú, téglaszínű, egyik oldalán 11, másikon 8 bekarcolt rovátkával. (176.kép)

Az antefixeken látható asztrális szimbólumok a pannóniai köemlékekről ismertek.¹⁴ Legkorábban az eraviszkusz törzsek területén talált sirköveken jelentkeznek, a kelta ősi asztrális kultusznak a római korban való továbbélését láthatjuk bennük.¹⁵ Itt került elő egy terracotta szobor negatívjának töredéke is. (177.kép) Haja vízszintes vonalakkal tagolt fonatokban keretezi az arcot, fején csavart fejdisz. Erőtéljes a szem, a száj vonalának kidolgozása. Mivel a negatívforma asztrális jellegű leletekkel együtt került elő, ezért valószínűnek látszik, hogy a töredék Lunát ábrázolja. A ruha redőinek elrendezése, a hajkezelés módja megegyezik a Szalacsán előkerült Luna bronzszobor ábrázolásával, melynek készítménye az I-II. sz. fordulójára.¹⁶

A Nap isten kultuszát Caesar már ie. 46-ban bevezette, az ünnep középpontjában Sol és Luna tisztelete állott. Ünnepeik áprilisban, augusztusban s december 11-én voltak, vagyis az évszak változásával függtek össze.¹⁷ A császárkorban Vespasianus nagyméretű Sol szobrot állított, e mellé Hadrianus felállította Luna szobrát is. Az I. sz. végén s a II. sz. elején Rómában mindkét istennek nagy kultusza volt, a bennszülött alapokra visszamenő Sol-Luna kultusz a hivatalos vallási életben is szerepet kapott.¹⁸

Aquincum területén a kelta bennszülött réteg hatása még a római foglalást követő időben is erősen érezhető. Ez a hatás a kerámia anyagban is tükröződik. A Bécsi uton feltárt műhely megindulásakor még a kelta fazekasok diszitőelemeit használja. A bekarcolt hullámvonalas edények, vörössávós edények a kelta izlés tükrözőői, analógiájukat a tabáni telepen, s az I. sz. végére jellemző leletanyagban találjuk meg.¹⁹ A Nap kultusz tiszteletével összefüggő terracották gyártásával egyszerre elégítette ki a bennszülött izlésvilágot, s a hivatalos állami vallási irányzatot. A másik itt előkerült negatívforma Dionysost ábrázolja. (178. kép) A töredék egy thiasost ábrázoló edény része lehetett. A töredék peremén gyöngy-sor diszítés látható, Dionysos jobb kezét felemeli, baljában thyrsost tart, fején szőlőlevél koszoru, haja fürtökben vállára omlik. Köpenye bal válláról omlik alá, szabadon hagyva felsőtestét.

Az ábrázolás pontos analógiáját megtaláljuk egy nápolyi reliefen²⁰, ahol hasonló tartásban láthatjuk az istent, aki jobb karjával szatirt ölel át, baljában thyrsost tart. Megjelenik ez az ábrázolási mód egy Bécsben lévő márvány kratéren²¹ is, a thiasosban résztvevő Dionysos fején szőlőlevél koszoru, a haj fürtökben omlik vállára, a ruhaviselés módja is hasonló a Bécsi uton előkerült negatívéhoz. Bronzedényeken is visszatér ez az ábrázolási mód, mely a Hadrianus-i időkre jellemző.²²

A Dionysos negatív magasfoku plasztikai kiképzése, mely Aquincum területén az eddig ismert terracotta anyagban szokatlan, valószínűvé teszi, hogy készítője ismerte a fémművességben és a szobrászatban előforduló mintaképeket.

A Bécsi uti és a Kiscelli uti műhelyek anyagában előforduló, s gyakran használt szőlőlevél motívumokat talán összefüggésbe hozhatjuk - e töredék előkerülése révén - Dionysos kultuszának virágzásával.

A Bécsi uton 1970-1971-ben előkerült műhelyrész, mely a nagy kiterjedésű fazekastelepnek egy kis részét képezi, az előkerült leletek, s azok analógiái alapján Hadrianus korában működött. Ekkor épülhetett a csatorna és a vízvezeték is. Az ásatási metszetekben mindenütt jelentkező vastag égési rétegből arra következtethetünk, hogy az itt működő kerámiaműhely tűzvész áldozata lett a II. sz. közepén. Ezután a kerámiagyártást abbahagyták, s a mesterek egy része valószínű a polgárvárosban telepedett le. Ezen a területen már csak a tégláégető kemencéket ujitották meg, s a téglagyártás folytatódott nagy ütemben.

(Képek: 156-178)

JEGYZETEK

1. Parragi Gy.: Koracsászárkori fazekasműhely Óbudán. Arch. Ért. 98 (1971) 61.
2. Wellner I.: Az aquincumi katonaváros nyugat-kelet irányu vízvezetékrendszere. Bp. R. 23 (1973) 179.
3. Déchelette, J.: Vases céramiques ornés II. Paris 194, 37, 179 ábra, azonkívül Banasacból származó edényen, 41. 198. ábra.
4. Ludowici: Rheinzabern II. 52, 30. ábra
5. Ludowici: uo. 115.
6. Az előkerült leletanyag közül néhány jellemzőbb darabot sorolunk fel: csésze töredéke, vékonyabb falu, jól iszapolt, barnás piros festésű, - tál töredéke, kihajló duzzadt peremmel, oldalán mélyen benyomott fogaskarcolással diszítve, - mély tál töredéke kihajló vastagított peremmel, barna festésű, - Drag. 24 formát utánzó tál, - mély tál töredéke, kihajló vastagított peremmel, barna festéssel, - korsó nyaktöredéke, belül világos narancssárga kívül barna festéssel, - vastagabb falu tál töredéke enyhén behuzott peremmel, - barna sávós festésű lapos tányér töredéke, porózus anyagu, - világos narancssárga festésű tál töredéke.
7. Póczy K.: Die Töpferwerkstätten von Aquincum. Acta. Arch. Hung. 7 (1956) 84.
8. Déchelette: uo. 211 és 285 ábra
9. Ludowici: uo. 656, 210 ábra, II. 200/c ábra
10. F. Oswald: Indes of Figure-Types on Terra Sigillata. Liverpool, 1936-37. 186.
11. Póczy K.: Római épületek Óbudán a Kiscelli u. 10 szám alatt. Bp. R. 16 (1955) 57.
12. Juhász Gy.: A brigetioi terra sigilláták. Diss. Pann. 2. Budapest, 22.
14. A. Schober.: Die römischen Grabsteine von Noricum und Pannonien. Wien (1923) 45 és 95.
15. Linkenheld.: Le symbolisme astral des stèles funéraires gallo-romans des Vosges et de l'Illyrie. Revue celtique XLVI. ( ) 29-49.
16. B. Tomas E.: Ornat und Kulturgeräte einer Sol und Luna Pristerin. Acta Ant. 11. (1963) 75.
17. K. Latte.: Römische Religionsgeschichte. München (1960) 73.
19. Bónis É.: Die kaiserzeitlichen Keramik von Pannonien. Diss. Pann. II. 20./1942. 12.
20. V. Küsler: Eine dionysische Szene der Kaiserzeit. Röm. Mitteilungen 43, (1928) 103. Abb. 6.
21. V. Küsler: uo. 112 Abb. 7
22. V. Küsler: uo. 112

Further parts of the industrial plant were found at plot No. 124, Bécsi Road. The author uncovered a brick-furnace. The combustion chamber could be entered through a vaulted entrance. The floor was borne by arches resting on pillars, and between the latter the heat transmitting openings were placed.

The furnace was supplied with two flues. Its walls were laid of bricks in burned red clay and pugged similarly with clay. Near the furnace the casting crucible was found, indicating glass melting, and also a semi-finished glass vessel turned up there. Piers belonging to an aqueduct and a further part of the drain running along the industrial plant were dug up west of the furnace. In the neighbourhood of the piers fragments of pottery dating to the 20s or 30s of the 2nd century A. D. were found, among them thin-walled bowls with red painting, as well as terra sigillatas made in the Lezoux and Rheinzabern workshops. Among the unadorned bowls the ones bearing the stamps MARCVS, PERPETVVS, COMITIALIS can be mentioned here which may be dated to the times of Hadrian.

The group of antefixes adorned with Sol-Luna representations can be dated to the same time; next to them a sun-wheel and a negative mould representing Luna were found.

The closest analogy of the negative mould can be considered the bronze Luna statue found at Szalacska.

Looking back to indigenous sources the Sol-Luna cult, and a role in the official religious life also; in Rome the statue of Luna was set up by Hadrian. The astral symbols appearing on the antefixes are also to be found on the native Eraviscan gravestones of Pannonia.

The pottery workshop which begun working at the time, still pursued the indigenous traditions, and could simultaneously meet the local taste and the official religious line of the state by manufacturing the terra cotta objects of the Sol cult.

A negative mould showing Dionysus was found here. The fragment could have been part of a vase representing a thiasos. There is a wreath of grape leaves round Dionysus's head, in his left he holds a thyrsos. An analogy of this representation can be found on a relief in Naples, further on a marble crater in Vienna. This way of rendering, characteristic of Hadrian's time, also recurs on bronze vessels.

As to be concluded by the finds uncovered, of the part excavated in 1970-71, the extensive workshop situated near Bécsi Road, worked in the age of Hadrian; the aqueduct and drain could have been built similarly at that time.

(Plates: 156-178)

ДЬОРДИ ПАРРАГИ:

РЕЗУЛЬТАТЫ НОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА ПР. БЕЧИ

На участке № 124 по пр. Бечи были обнаружены новые объекты ремесленного района римской эпохи. Мы раскопали печь для обжига кирпича. К топке можно было проникнуть через вход, перекрытый сводом. Настил рабочей камеры поддерживался покоющимися на пиллерах сводами, в которых были расположены отверстия для пропуска дымовых газов.

Печь имела два нагревательных канала. Их кирпичные стены были положены в красную от обжига глину и покрыты глиняной обмазкой. Рядом с печью было найдено блюдо с отливом из песчаникового камня, свидетельствующее о плавке стекла, а также наполовину готовый стеклянный сосуд. К западу от печи мы обнаружили пиллеры, относящиеся к водопроводу, а также еще один отрезок канала, проходящего вдоль всего ремесленного района. Рядом с пиллерами были встречены керамические фрагменты, датирующиеся 20-30 годами II века. Среди них фрагменты тонкостенных блюд с красной краской, а также terra sigillata, изготовленная в лезукской и рейнзабернской мастерских. Интересно отметить нахождение на неорнаментированных блюдах клейм MARCVS, PERPETVS, COMITIALIS, которые датируются эпохой Адриана.

К этому же времени относится и группа антефиксов, орнаментированных изображением Солнца и Луны, а также изображение солнечного диска и негативная форма с изображением луны, найденные рядом с группой антефиксов.

В качестве ближайшей аналогии к негативной форме луны можно отметить изображение луны в бронзе, обнаруженное в Салачке.

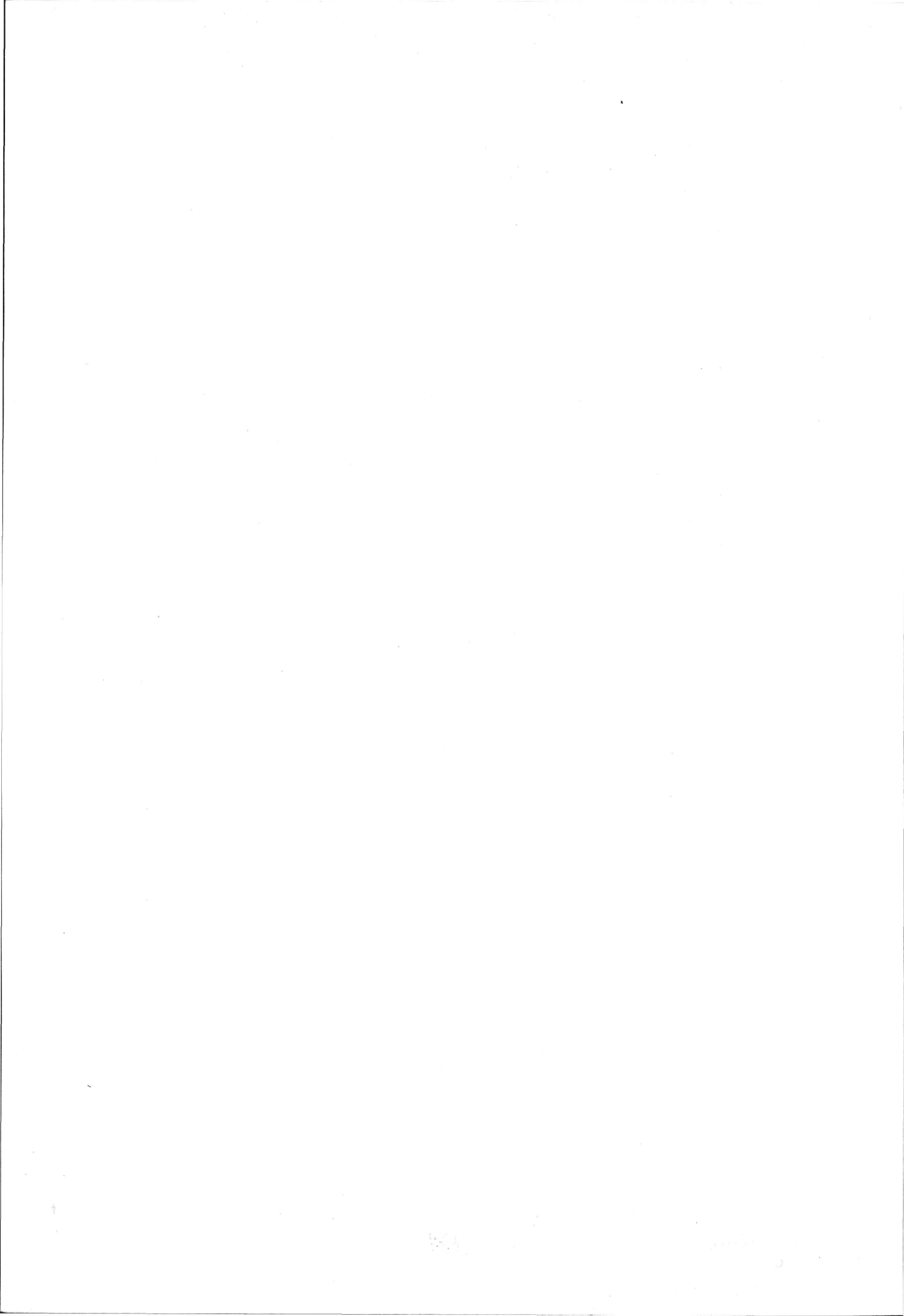
Культ Солнца и Луны, восходящий к верованиям аборигенного населения, получил место и в официальной римской религиозной жизни. Астральные изображения на антефиксах сходны и с изображениями на надгробных памятниках эрависков, являющихся аборигенным населением Паннонии.

Керамическая мастерская, которая сначала продолжала традиции местного населения, производством терракотт, связанных с культом солнца, удовлетворяла вкус и запросы не только местного населения, но и официальную государственную религиозную линию Рима.

Здесь была обнаружена негативная форма Диониса. Фрагмент мог относиться к вазе, изображающей Фиас /Вакхический танец/. На голове Диониса венок из листьев винограда, в левой руке он держит thyrsos. Аналогичное изображение мы находим на неаполитанском рельефе, а также на кратере, находящемся в Вене. На бронзовых сосудах также имеется эта форма изображения, датируемая временем Адриана.

Крупная мастерская, обнаруженная на пр. Бечи и часть которой мы раскопали в 1970-1971 годах, действовала, судя по памятникам, в эпоху Адриана. Тогда же могли быть построены водопровод и канал.

/Рис. 156-178/

A BÉCSI ÚTI RÓMAI KORI KEMENCE SZERKEZETE

1970 nyarán a Szilikátipari Kutató és Tervező intézet új épületének építését megelőző régészeti feltárást vezető régész, Parragi Györgyi a Bp. III. Bécsi ut 124. sz. telken újabb kemence maradványait tárta fel.

A feltárást során rögzíteni lehetett a meglehetősen ép szerkezeti rendszert, ennek alapján pedig mód nyílt technológiai következtetések levonására. Alábbiakban röviden ismertetem a kemence szerkezetét.

1. A KEMENCE TELEPÍTÉSE

A kemence a Kiscelli lejtőn, cca. 18-20 %-os természetes bevágásban épült. Az egykori építők a kemence helyén rézsűrűségben kiemelték a földet, majd a lejtő esésvonalában tüzték ki a kemence tengelyét. A merőleges telepítés több előnyt is jelentett:

- a/ a kemence tüzelőnyílása jól megközelíthető;
- b/ az építés kevesebb földmunkát igényel;
- c/ amennyiben jogos az a feltételezés, hogy az égetőtér (rostélyt) felülről lehetett megközelíteni, akkor a kemencében kiégetésre szánt anyagok be és kirakása igen egyszerűvé vált.

A domboldali bevágásban történő telepítés egyébként számos további előnyt jelentett a sík területen építhető, hasonló rendeltetésű kemencékkel szemben. Így a szerkezeti falak méreteinek csökkentése, a kemence üzemi hőfokon tartása stb. A kemence alapfalainak a domb felé eső építési rézsűjébe a megépítés után ugyanis nem földet, hanem már kiégetett téglatörmelékkel (valószínűleg más, közeli kemencék selejtjét) töltötték vissza. Ez a törmelék visszatöltés hőszigetelésként is értékelhető, a földbe süllyesztett falszakaszok ugyanis nem közvetlenül a termőtalajnak, hanem a sokkal rosszabb hővezetési tulajdonságokkal rendelkező törmelékes téglarétegnek adták át a hőt.

2. A KEMENCE ELVI FELÉPÍTÉSE

A kemence három fő egységre bontható:

- a/ tüzelőnyílás
- b/ tüztér
- c/ égetőtér

E három szerkezeti egységet a technológiai követelmények rendezik szerves egységbe. A tüzelőtér és a tüztér az építmény alsó szintjén, egymással közvetlen kapcsolatban található. (52. ábra) Az égetőtér a tüztér felett, közel azzal azonos alapterülettel helyezkedik el, függőleges, hengeres járatok kötik össze a tüzelőtérrel. (53. ábra) Valószínű, hogy az égetőtér felett kürtőszerűen kialakított járaton távozott a füst.

3. A KEMENCE MŰKÖDÉSE

- a/ A tüzelőnyíláson keresztül készítették elő a kemencét. A kemence üzemmódja periodikus volt, az építési mód és a szerkezet nem tett lehetővé folyamatos égetést. Az egyes égetések befejeztével megtörtént a kemence tisztítása, majd újból bekészítették a tüzelőanyagot. (fatüzelés)
- b/ Az un. tüzelőtérben halmozták fel a tüzelőanyagot, amelynek rakási módját feltehetően pontosan megszabták a kialakult gyakorlat és a kemence méretei.
- c/ Az un. égetőtérben helyezték el a kiégetésre váró agyagtárgyakat, majd kiégetés után (feltételezésem szerint a domb felőli oldalon) kiszedték. Tisztítás és az esetleg szükségessé váló kisebb javítások után újból berakták a kiégetésre váró anyagot, majd begyújtották a kemencét.

4. KEMENCE SZERKEZETE

A teljes építmény égetett téglából készült. A körítőfalak 30 cm. vastagságúak, kötésben rakott téglából vannak. A tüztérben álló négy pilléren és a körítőfalból kiemelkedő nyolc félpilléren nyugvó, falazott boltívek (54. ábra) négy, egymással párhuzamos, vízszintes siku gerendát tartanak. Ezek között kis merevítő támivek biztosítják a harántirányú merevséget. (55. ábra) A boltvállak és a kis támivek felső síkja adja meg azt a szerkezeti hálót, amelyre 8 sor, 3 cm. vtg. téglából rakták fel az égetőtér tapasztott agyagburkolatát tartó, függőleges, hengeres tűznyílásokkal áttört földémet, a tulajdonképpeni rostélyt.

A kemence tüztere osztott, a már említett négy pillér a tüzteret két egyenlő részre osztja. A keresztirányban két ívvel áthidalt tüztér és a tüzelőnyílás csatlakozása rendkívül érdekes. A tüzelőnyíláshoz legközelebb eső boltváll ugyanis egynyílású (56. ábra) Ennek oka, hogy két hevderív alkalmazása esetén a középső tartópillér meghiusította volna a tüzelőanyagok beszállítását, a tüzelőtér megközelítését.

A kemence tüzelőnyílása meglepően hosszú a kemence méreteihez képest. Ennek valószínű oka, hogy a tüztér izolálására szolgáló szerkezet - távolabb a tüztől - egyszerűbb kivitelű is lehetett.

A kemence tüzelőnyílását 30 cm. vastag, falazott, égetett téglából készült dongaboltzat fedi. A tüztér két oldalát alkotó falak egy szakaszon továbbfutnak a tüzelőnyílás irányába. A donga külső íve és a továbbfutó falak között szintén alkalmazták a törmelékes téglából készült visszatöltést.

(Ábrák: 52-56)

CSABA BENDE

THE STRUCTURE OF THE ROMAN FURNACE AT BÉCSI ROAD

Archaeologist Györgyi Parragi excavated a Roman pottery furnace in Budapest during the summer of 1970 at Bécsi Road 126.

The building material of the furnace was burnt bricks. The furnace has three technical units, the fuel opening, the furnace and the kiln.

The fuel opening and the furnace are on the same level, the kiln above them. The lattice was made of clay, with the proper fire openings, held by brick archivolts above the furnace.

The size of the furnace is 3,65 x 3,72 m. The size of the fuel opening 1,74 x 2,30 m. with a diameter of about 0,75 m². The kiln had periodic production.

(Figures: 52-56)

ЧАБА БЕНДЕ:

КОНСТРУКЦИЯ ПЕЧИ РИМСКОЙ ЭПОХИ, ОТКРЫТОЙ НА ПР. БЕЧИ

Летом 1970 г. в Будапеште, на участке дома № 126 по пр. Бечи Дь. Парраги раскопала печь для обжига керамики.

Печь построена из обожженного кирпича. Технологически она может быть разделена на три части: топливное отверстие, топочную /рабочую/ камеру и площадь для обжига. Топливное отверстие и рабочая камера находятся на одинаковом уровне, тогда как камера для обжига расположена над ними. Решетка сделана из глины и оснащена отверстиями. Ее поддерживала система сводов, сделанных из кирпича.

Размеры печи: 3,65 x 3,72. Размер топливного отверстия 1,74 x 2,30 м, а площадь достигает приблизительно 0,75 м².

Печь была периодического действия.

/Фиг. 52-56/